Tulevaisuusvaliokunta, 00102 EDUSKUNTA

Asia: Tulevaisuusvaliokunnan kirjallinen asiantuntijakuuleminen/Timo Lanki, 10.2.2017, VNS 7/2016.

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030. Teema: ilmaston vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin, positiivinen näkökulma

Ilmastonmuutoksen torjuntaa ja siihen sopeutumista koskevassa julkisessa keskustelussa terveys- ja hyvinvointikysymykset ovat jääneet vähälle huomiolle. Ilmastotoimet vaikuttavat kuitenkin terveyteen ja hyvinvointiin monin tavoin. Maailman terveysjärjestö on viime vuosina korostanut sitä, että ilmastonmuutos on terveyssektorille myös mahdollisuus: monet vähähiiliseen yhteiskuntaan siirtymisen vaatimat yhteiskunnalliset toimet johtavat oikein toteutettuina myös terveyshyötyihin.

Ilmansaasteet ovat merkittävin ympäristöperäinen vakavia terveyshaittoja aiheuttava tekijä: Suomessa esimerkiksi pienhiukkasille altistuminen johtaa vuosittain noin 1600 ennenaikaiseen kuolemaan. Siten ilmansaastepäästöjä vähentävät toimet johtavat yksiselitteisesti terveyshyötyihin. Energia- ja ilmastostrategiassa tällaisia toimia ovat esimerkiksi kivihiilen polton lopettaminen, yleisemmin fossiilisten polttoaineiden korvaaminen päästöttömillä uusiutuvilla energialähteillä, tieliikenteen ajosuoritteiden vähentäminen, sekä sähköautoihin siirtymisen edistäminen. Puun kotitalouksissa tapahtuvan polton väheneminen voisi myös johtaa niin ilmasto- kuin terveyshyötyihinkin, mutta tähän strategiassa on kiinnitetty vain vähän huomiota.

Liikennejärjestelmän vähäpäästöisyyttä voidaan edistää käyttövoimaan kohdistuvien toimien lisäksi toimivalla yhdyskuntarakenteella ja julkista liikennettä, pyöräilyä ja kävelyä edistävillä toimilla. Vähäinen fyysinen aktiivisuus on useimpien suomalaisten kansantautien keskeinen riskitekijä, siten kävelyn ja pyöräilyn merkittävä yleistyminen esimerkiksi työmatkaliikenteessä johtaisi selkeisiin terveyshyötyihin ja edelleen terveydenhuollon kustannusten alenemiseen. Vähähiilisyyttä tukeva yhdyskuntarakenne voi johtaa hyvinvointihyötyihin myös palvelujen paremman ja tasa-arvoisemman saavutettavuuden kautta.

Liikkumisen lisäksi asuminen ja ruoka ovat keskeisiä kulutuksen kasvihuonekaasupäästöjen lähteitä. Lisäämällä kasvisten osuutta ruokavaliossa ja vähentämällä eläinperäisten kovia rasvoja sisältävien tuotteiden käyttöä voitaisiin vähentää paitsi kasvihuonekaasupäästöjä myös suomalaisten sairastuvuutta esimerkiksi sydän- ja verisuonitauteihin. Asumiseen liittyvistä ilmastotoimista terveyttä parantaisivat esimerkiksi päästöttömän hajautetun energiantuotannon edistäminen ja huolellisesti toteutetut energiakorjaukset ilmansaastepäästöjen vähenemisen ja paremman sisäilman myötä. Kulutustottumuksiin voidaan vaikuttaa esim. taloudellisella ohjauksella ja kampanjoilla kuten strategiassa todetaan.

Edellä luetellut ilmastotoimiin liittyvät terveyshyödyt voidaan saavuttaa jo lyhyellä aikavälillä. Ei kuitenkaan pidä unohtaa, että pidemmällä aikajänteellä ilmastonmuutoksen torjuntatoimet johtavat terveyshyötyihin ennen kaikkea siksi, että ilmastonmuutos aiheuttaa moninaisia terveyshaittoja. Suomessa haitat ovat huomattavasti vähäisempiä kuin esimerkiksi kehitysmaissa, mutta silti jo nyt on syytä sopeutua esimerkiksi helleaaltojen aiheuttamien terveyshaittojen, puutiaisvälitteisten tautien ja vesiepidemioiden lisääntymiseen. Toisaalta ilmastonmuutoksen vaikutukset muualla maailmassa heijastuvat väistämättä Suomeen: esimerkiksi muutokset

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos • Institutet för hälsa och välfärd • National Institute for Health and Welfare
Mannerheimintie 166, Helsinki, Finland PL/PB/P.O. Box 30, FI-00271 Helsinki, puh/tel +358 29 524 6000

tarttuvien tautien esiintymisalueissa ja yleisyydessä vaikuttavat myös suomalaisten terveyteen globaalissa maailmassa, jossa matkustetaan niin työn kuin lomailun merkeissä.

Ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvien potentiaalisten terveyshyötyjen toteutumiseksi vaaditaan terveys- ja hyvinvointinäkökohtien huomioimista eri päätöksentekosektoreilla. Harkitsemattomasti toteutetut ilmastotoimet voivat johtaa jopa terveyshaittoihin. Esimerkiksi yhdyskuntarakenteen tiivistämisen avulla on mahdollista vähentää autoliikennettä ja edelleen keskimääräistä altistumista liikenteen ilmansaasteille ja melulle, mutta huonosti toteutettuna tiivistäminen voi johtaa paikoitellen altistumisen ja edelleen terveyshaittojen selvään lisääntymiseen.

Energia- ja ilmastostrategiassa on käsitelty sopeutumista vain lyhyesti. Terveysnäkökohtien huomioiminen sopeutumisessa on tärkeää ilmastosta tulevaisuudessa aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisemiseksi. Sopeutustoimien avulla on kuitenkin mahdollista saavuttaa terveyshyötyjä myös lyhyellä tähtäimellä ja ilmastonmuutoksesta riippumatta. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi säähän liittyvien riskien hallinnan parantaminen vesihuollossa ja terveydenhuollossa sekä viheralueiden hyödyntäminen kaupunkien ilmastokestävyyden parantamisessa. Toimiva viheralueverkosto edistää väestön terveyttä esimerkiksi fyysistä aktiivisuutta lisäämällä ja stressiä vähentämällä.

Johtava tutkija, professori Timo Lanki

Tiedoksi: STM kirjaamo/HTO/YTE